

vers. tertia est opinio. Et. Fechin. lib. 4. controversiar. jur. cap. 22. Grassus lib. 1. recept. sent. §. testamentum q. 89. Thadeus Pifo lib. 1. var. resol. cap. 12. n. 16. & seqq. alique plurimi, per hos cumlati. HARR.

(b) Hec est valde intricata questio. Derogatoria in testamento mulieris, ruficit, minoris, nullius est momenti, ideoque sufficit in secundo renunciatio generalis. Barb. conf. 89. volum. 4. & conf. 72. volum. 3. Paris. conf. 10. n. 10. volum. 3. Dillac. in Rubr. de testam. par. 2. n. 19. GOVEAN.

(c) Specialis mentio clausula derogatoria. Non potuit sine lata culpa praeteriri, tum non esse derogatoria faciendum mentionem, cum secundum est inter liberos, Alexan. conf. 134. lib. 1. Dec. conf. 475. Soc. jun. conf. 124. n. 31. lib. 8. Gramm. dec. 62. n. 37. Idemque juris esse, cum in secundo pia causa est instituta. Oldrad. conf. 129. Alex. conf. 103. vol. 4. Bero. conf. 2. vol. 2. Covar. de testam. rubr. par. 2. n. 20. & toties hoc esse verum, quoties in secundo magis dilectus testatori scriptus est, Anan. conf. 66. Roman. conf. 779. col. penult. Socin. jun. in l. si quis filio, n. 27. de leg. 3. & latius Burl. conf. 47. n. 11. & Mandos. apud Roman. conf. 179. in ver. requirit. Itemque ex aliis clausulis congettis per Port. conf. 33. & Burl. conf. 74. GOVEAN.

(d) Sive inter liberos, Et. Testamentum factum inter liberos cum clausula derogatoria, an & quando per secundum revocetur, praeter Clarum nostrum, & ab eo laudatos, fufissime explicat Franciscus Manrica in tractat. de conjetur. ultim. volunt. lib. 12. tit. 8. n. 11. cum seqq. Pifo diff. lib. 1. cap. 12. n. 22. & Grass. d. §. testamentum, quast. 86. n. 9. & seq. HARR.

(e) Illud ultimum testamentum praevaleat. Hec voluntas per duos testes probatur, Valq. de success. lib. 2. §. 2. num. 10. vel ex clausula omni meliori modo, Bald. conf. 389. vol. 8. Socin. jun. l. si quis filio, nu. 25. de leg. 3. Paris. conf. 10. n. 23. vol. 3. Neute conf. 63. n. 15. vel ex protestatione hoc ultimum testamentum ex certa animi, & iudicii scientia factum esse, Brun. tract. de form. rit. de probat. & presc. form. cod. aurepen. Gabr. de claus. concl. 1. n. 21. & 23. GOVEAN.

(f) Validum erit secundum. J. Adde Alexand. conf. 570. num. 3. Valq. de success. lib. 2. §. 19. n. 72. & de controvers. illustr. concl. 61. n. 6. Tiraqu. de prescript. §. 1. gl. 4. Natt. tract. de claus. derog. vers. circa quartum. GOVEAN.

QUESTIO C.

SUMMARI A.

EX CLARO.

1 Si producantur duo Testamenta eodem die confecta, quod eorum praevalebit.

Ex Additionibus.

1 Si duo conficiantur testamenta, in omnibus idem fo-

nantia, tunc unum reputatur testamentum, pleribus codicibus scriptum.

2 Si duo profertur testamenta, uno tempore facta, neutrum valebit.

Quaero, pone, (a) quod producantur duo testamenta eodem die confecta, quodnam eorum praevalebit? Respon. siquidem ex lectura ipsorum testamentorum, aut aliter, apparere potest, quod fuerit posteriore loco conditum, illud praevalebit, si vero non appareat de prioritate, vel posterioritate, eo casu propter incertitudinem neutrum (b) valet. Ita dixit gl. in l. fin. in verbo, Missus est, C. de edit. divi Adrian. toll. ubi dicit, quod haec est questio Sabbatina. Et haec est commun. opin. ut dicit Bertran. conf. 223. lib. 1. in 1. parte, quem refert Boerdecif. 311. nu. 2. idem dicitur Scribentes in d. leg. fi. & in specie Sapia, nu. 548. & Curt. jun. nu. 89. Et haec in praesentia sufficiant.

ADDITIONES.

(a) Pone, quod producantur duo testamenta eodem die confecta. Si duo conficiantur testamenta, in omnibus idem fontantia: tunc unum censeri testamentum, pluribus codicibus scriptum, probabilis est, §. penult. Impletur de testam. ordinand. l. unum. 24. ff. qui testam. fac. possunt. & tradit Viglius in §. posteriore, 2. Instit. quibus mod. testam. infirm. n. 2. Quid vero, si duo testamenta, una die facta, in quibus diversi scripti sunt haeredes, profertur? Et, si non appareat, quodnam eorum prius sit, aut posterius, propter incertitudinem, & repugnantiam, neutrum valet, arg. l. 1. §. 1. ibique glo. in verb. veteres, ff. de bon. poss. sciend. tabul. eum, qui 52. in princip. & glof. in verb. ex neutro, ff. de acquir. vel amittend. hered. Et ita, post Clarum nostrum, tradunt D. Enenkel. libro secundo de privileg. c. 5. num. 12. Crauet. com. 143. n. 5. Burlati. conf. 39. n. 1. lib. 1. Grassus lib. 1. recept. sent. §. testamento, quast. 91. Schegg. in delib. jur. disp. 11. tit. 12. Stuck. part. 1. Exercit. Inst. deced. 6. affert. 10. lit. C. pag. 285. Joan. Petr. de Ferrar. Papien. in Practica, in form. libell. quo hereditas ex testamento petit, in gloss. injuste. n. 3. vers. & si fortasse. Tiraqu. in tractat. de jur. primogen. quast. 17. opin. 6. Reutin. in tract. de iure testam. part. 6. cap. 11. num. 7. & seqq. Manrica in tract. de conjetur. ultim. lib. 2. tit. 15. nu. 17. Thadeus Pifo lib. 1. varior. resolu. jur. rap. 12. num. 52. & Menochius in tract. de adipsend. possess. remed. 4. quastio. 95. n. 781. & seqq. Qui duo posteriores hujus sententiae aliquot declarationes, & litationes recentent. HARR.

(b) Neutrū valet. Nisi in altero, quid legati, vel institutionis nomine pia causa sit relicta, illud enim praevalebit. Tiraquell. de priv. pia caus. pri. 35. vel in altero scriptus sit veniens ab intestato, vel is qui bonor. possessione reperitur. Villalob. vol. 1. communi opin. lib. 18. in ver. testamenta duo. GOVEAN.

JULII CLARI

ALEXANDRINI J. C.

PRACTICA CIVILIS.

Ex Libro Quarto Sententiarum Receptarum.

§. DONATIO.

CAPITA QUÆSTIONUM.

- Donatio unde dicta sit, & an sit contractus nominatus, Quast. 1.
Donatio conditionalis an sit proprie donatio, q. 2.
Donatio remuneratoria an sit proprie donatio, q. 3.
Donatio causa mortis quid sit, q. 4.
Donatio causa mortis an potius equiparetur contractibus, quàm ultimis voluntatibus, q. 5.
Filiusfamilias an possit donare causa mortis, q. 6.
Uterarius manifestus an possit donare causa mortis, q. 7.
Pater an possit donare filio, q. 8.
Donatio inter virum, & uxorem an valeat, q. 9.
Ornamenta que mittuntur sponsis, an censentur donata, q. 10.
Donatio propter nuptias an hodie peti possit, q. 11.
Donatio an possit fieri absentis, q. 12.

- Et quid si fiat donatio stipulanti, q. 13.
Donatio an perficitur nudo pacto, q. 14.
Instituto quid sit, q. 15.
Donatio excedens summam quingentorum aureorum debet institui, q. 16.
Et quid in donatione facta Ecclesie, Et. q. 17.
Et quid in donatione jurata, q. 18.
Donatio omnium bonorum an valeat, q. 19.
Et quid si sit jurata, q. 20.
Donatio potest ob ingratitudinem revocari, q. 21.
Donatio revocatur propter supervenientiam liberorum, q. 22.
Et quid si sit jurata, q. 23.
Donatio inefficax potest per filios revocari, q. 24.
Donatio ob causam, & donatio causa mortis, quomodo possunt revocari, q. 25.

De Donationum materia antiquis temporibus frequens erat, & quotidiana: Nunc autem, cum liberalitate prope extincta mentes hominum avaritia occupavit, non ita, ut solebat, in judiciis, foreque versatur. Non tamen propterea omittenda visae sunt nonnullae ex quaestionibus, quae ad hunc Tractatum pertinent.

QUESTIO I.

SUMMARI A.

EX CLARO.

- 1 Donatio unde dicatur.
2 Donatio an sit contractus nominatus, vel innominatus.
3 Et an sit de sua natura contractus revocabilis.

Ex Additionibus.

- 1 Donatio unde sit dicta, remissive.
2 Et quando differat à numero.
3 Donatio an recte conventio, vel contractus desinat.
4 Omnis contractus aut est bonae fidei, aut stricti juris.
5 Pollicitatio non est conventio.
6 Donatio in genere desinat.
7 Verbum actus late patet.
8 Donatio quibus modis fiat.
9 Res aliena donari non possunt.
10 Quis recte appelletur liberalis.
11 Nemo donare cogitur.
12 Invenio beneficium non datur.
13 Quibus casibus in irovum conferatur beneficium remissive.

- 14 In dubio regulariter donatio facta non praesumitur.
15 Qui donat, perdere videtur.
16 Donationis duae species: una propria, sive vera, simplex, & absoluta: altera relata, sive non propria.
17 Donatio videm alia dicitur pura, alia conditionalis.
18 Propria sive simplex donatio qua.
19 Hujus donationis qui finis.
20 Relata donatio qua & cur ita dicatur.
21 Qua nota hac donatio à simplice, seu absoluta distinguatur.
22 Donationis relatae tria genera.

Quaero, unde dicatur (a) donatio? Resp. Donatio (b) dicta est à dono, quasi doni datio. Ita dicit Jurisconsul. in l. Senatus. §. donatio. ff. de donat. causa mortis.

Item quaero, nunquid donatio sit contractus (c) nominatus, vel innominatus? Resp. in adib. §. 1. in verb. Ex rebus. ff. de donat. & alibi saepe videtur tenere, quod olim esset contractus nominatus: hodie vero sit nominatus. Et certe in hoc, quod hodie sit contractus nominatus, non est magna inter Doctores controversia. Et ita hanc communem opin. attestatur

Corn. conf. 101. circa prin. lib. 1. Ripa in l. fi. n. 120. C. de reuoc. donat. Tu vero tene indistincte, quod & olim, & hodie, Donatio fit contractus nominatus (d) & hanc opin. tenuit Bartol. ubique, quam dicit esse communem (e) Alexand. in l. iur. gentium, in princ. nu. 6. ff. de pact. In l. dict. leg. iur. gentium, in princ. nu. 8. & in l. fm. nu. 13. ff. de cond. causa data. Gomez. in d. §. personam post nu. 40. In l. de actio. Habet enim speciale, & elegans (f) nomen: merito debet inter contractus nominatos connumerari, juxta ea quae dixi supra hoc eod. lib. §. 1.

Et ex hac conclusione inferitur, quod sicut ceteri contractus nominati non possunt per penitentiam (g) revocari; ita etiam donatio est de sui natura contractus irrevocabilis, & in quo penitentia non admittitur: & ad hoc solet allegari text. in l. Aristo. ff. de donatio, & hanc opin. dicit esse communem Bettach. in verbo, Donatio revocatur, versic. 17. Et quod donatio perfecta regulariter revocari non possit, dicit esse communem regulam Imol. in c. fin. post nu. 25. vers. Secundo potest, de donatio. Quam tamen limitat, & declarat, secundum ea quae dixi infra q. 21. & seq.

ADDITIONES.

(a) Donatio. Item adde, quod donatio est quadam liberalitas, qua nullo jure debetur, ut in l. donare, ff. de off. ff. de reg. jur. Quae ad hoc, ut valeat, quinque requiruntur. Primo, quod fiat pura, & mera liberalitate, & sic, quod donans habet sit adstrictus ad aliquid dandum, vel faciendum. Secundo, quod non detur ob causam. Tertio, quod sit libera, videlicet, quod donans non sit obligatus ad donandum aliquo vinculo inducente actionem, vel aliquo impediendo repetitionem. Quarto, quod sit absoluta, id est, sine aliqua repetitione. Quinto, quod fiat inter vivos. De his omnibus vide per Angel. de Arctin. in Rubr. In l. eodem sub n. 1. GIACH.

(b) Donatio dicta est a dono. De hac donationis etymologia videntur Fulvius Constantinus ad rubric. tit. In l. de donat. num. 1. Petrus Nicol. Mozz. in tract. de donationibus, in princ. n. 2. Didacus Covarr. in rubric. de resam. part. 1. num. 2. versic. potest etiam non incongruus, &c. Dn. Collega Bocer. in Commentar. de donationibus c. 1. num. 1. edit. 2. & D. Obrechtus disp. 17. sive in economia donationis disp. 1. th. 5. & seqq. Dissert autem t. donatio a munere, quod hoc proprie ex aliqua causa fiat: illa vero sine causa a mera liberalitate proficitur, l. inter donum, 194. ibique Gaddaus num. 2. ff. de verb. signific. l. 1. ff. de donationibus Mozz. in d. princ. n. 3. late Francisc. Goman. lib. 5. Comment. jur. civ. c. 9. n. 2. HARR.

(c) Nominatus, vel inominatus. Adde atque plenus vide per Hippol. Rima. In l. in rubr. n. 43. usque ad n. 52. ubi retulit omnes opin. Doct. GIACH. Nuncquid donatio sit contractus. Quod t. donatio neque conventio recte definitur, neque contractus, sitque mis rationibus ostendit D. Bocer d. cap. 1. num. 4. & seqq. Ac t. sane quod contractus non sit, vel inde clarificet, quod omnis contractus aut est bone fidei, aut sit et tunc, §. adionum, 28. In l. de actio. 28. Sed donatio non est contractus bone fidei, l. cum, qui 22. ff. de donat. nec etiam sit et tunc, §. de sacrosanct. Eccl. de vicer. ubi Paulus donationes a negotio contracto separat. Diacron. ad l. iur. gentium, 7. in verb. & ceteri similes contractus, ff. de pact. Rober. disp. ad In l. 10. th. 1. lib. C. And. Gerhard. deced. 6. quest. 7. Werner. dispens. 6. ad In l. th. 6. iterum A. Struck. part. 1. Exercit. Justit. deced. 5. assert. 4. ad lit. B. Anton. Faber. part. 2. de errorib. pragmat. deced. 45. error. 2. Donationem porro minus recte conventionem desiniri, hinc evincit ratio: quia donatio interdum etiam fit sola pollicitatione. l. hoc jure, 19. in princ. ff. de donationibus l. si quis donaverit, 19. C. de sacrosanct. Eccl. claus. In l. 12. observ. 28. Pollicitatio t. autem conventio non est, l. 1. in princ. ff. de pollicitat.

Ceterum donatio in genere non incommode hoc modo desiniri posse mihi videtur: Donatio est actus, quo res propria, ex liberalitate a volente proficitur, & in volentem confertur. Generis loco ponitur actus, cum

Contio lib. 1. disput. jur. civil. cap. 23. Obrecht. d. disput. 1. de donat. th. 9. & 10. D. Bocer. clas. 2. disp. 19. th. 1. edit. 2. & d. commentar. de donat. cap. 1. num. 2. & S. in delib. jur. disp. 2. th. 25. Quia t. verbum illud generale est, lateque patet, & omnia eius quovis modo aptur, comprehendit, leg. obligationum, 3. §. 1. in fin. ff. de obligat. & ad l. Labeo 19. ff. de verb. signific. l. heredes palam 21. in fin. ff. qui rest. test. possunt, l. duos, 6. in princ. ff. de duobus test. l. disputationis, 18. & l. cum, qui 41. in princ. ff. de verb. oblig. l. non omnis, 19. in princ. ff. de negot. gest. l. observata, 4. §. velle enim, ff. de offic. praesid. vigili. l. nisi, in princ. ff. communia praedict. l. actus, 77. ff. de regul. jur. l. actus, 8. C. de testis. Et propterea t. omnem quoque donationem comprehendit, sive fiat traditione d. l. 2. §. 1. ff. de obligat. & ad l. 1. C. de donationibus, sive nuda conventio, vel pacto, l. in adibus, 6. in princ. ff. de don. §. alia, 2. vers. perfectior, In l. eod. l. si quis argentum, 35. §. sed si quidem, C. de donat. sive pollicitatione, d. l. hoc jure, 19. in princ. ff. eod. tit. sive acceptatione, l. i. mortis, 31. §. Justiano placet, ff. de mortis caus. donat. Dicitur in definitione, quo res propria, arguuntur l. si filius, 14. ff. de iur. iur. C. de donationibus lib. 1. C. de bon. matern. Res t. liquidum alienari non possunt: quia non sunt in patrimonio donantis, & quia non possunt ejus fieri, cui donatur, d. l. in adibus, 9. in fin. ff. de donat. l. nemo plus, 54. ff. de regul. jur. Nec t. liberalis recte appellatur, qui ad alieno est liberalis: sed ille, qui quod alteri donat, sibi detrahit, recte Seneca lib. 1. de clement. Dicitur, ex t. liberalitate a volente. Nemo quippe donare cogitur, l. donari 29. ff. de donat. & l. donari, 82. ff. de reg. iur. Dicitur, in volentem. Nam nolenti liberalitas actum non potest, d. l. hoc jure, 19. §. non potest, ff. de donationibus. Si quidem t. invito beneficium non datur, l. in vivo, 69. ff. de reg. jur. Enimvero t. non desunt casus, quibus etiam in invitum confertur beneficium, leg. si pro me, 40. l. solvere, 52. l. si debitor, 91. ff. de solutionibus, l. si Stichus, 8. §. ult. ff. de novationibus, l. solvendo, 39. ff. de negot. gest. l. utrum presentio est, ff. de constit. pecun. Dicitur denique confertur. Quo verbo praesentis temporis distinguitur donatio a pacta futurae donationis: quod Justinianus Imp. non contemnavit, Donell. lib. 13. Commentar. de jur. civ. cap. ult. in fine.

Illud hic addendum, quod * in dubio regulariter donatio facta non praesumatur, arg. l. cum de indebito, 29. in princ. vers. qui enim solvit ff. de probationibus c. super hoc 5. vers. si tunc experientia, &c. de renunciatione, & c. quia verisimile, 10. extr. de praesumptionibus, cum is, qui * donat, perdere videtur, l. si prestans l. 1. 7. in princ. ff. de donationibus. Et non praesumi donationem longo stylo persecutus Jacobus Menochius lib. 2. de arbitrar. iudic. cent. 1. q. 88. n. 1. cum seqq. Josephus Matcardus de probat. vol. 1. conf. 554. n. 1. & seqq. Hartmannus Pifonis lib. 3. q. 3. n. 56. Jacob. Schultes ad Modest. Pistor. quest. 130. n. 39. part. 3. Joannes Borcholt. conf. 11. pagin. 144. & seqq. hofque referens D. Bocer. d. Commentar. de donationibus cap. 1. nu. 18. & sequentibus, ubi certis quibusdam casibus praesumi donationem, accurate ostendit.

Illud quoque hoc loco subiiciendum: quod * donationis duo perhibentur species: una propria, l. ff. de donationibus, seu simplex, l. si filia 20. §. si pater ff. simili. erese. l. illud, 20. §. 1. C. de coll. (quae etiam vera, absoluta, communis, directa, & mera donatio nuncupatur, l. sentatur, 35. §. 2. ff. de mortis caus. donationibus l. Aquilias, 27. ff. de donationibus l. donatio 25. & l. sancimus, 14. in princ. C. eod.) altera relata, quam & non propriam appellant, dicit. l. 1. ff. de donationibus d. in delib. jur. d. disput. 8. th. 26. D. Bocer. dicit class. 2. disput. 19. th. 12. & d. Comment. de donat. c. 2. Ceterum * cum interdum pure, & simpliciter sine ulla adiectione res aliquid detur, interdum cum aliqua conditione: inde est, quod donatio una dicitur pura, alia conditionalis: quod latius explicat Vulteus ad princ. In l. de donat. nu. 4. Et vide Mozzium dicit. tract. de donationibus sub tit. divisio donationis versicet n. 3.

Simplex * five propria donatio est, quam quis ex mera liberalitate, & munificencia in aliquem confert, d. l. 1. d. l. hoc jure, 19. §. 2. & §. fin. l. donari, 19. ff. de donationibus, & leg. donari, 82. ff. de reg. jur. l. si quis argentum, 35. §. sed si quidem versicet cum enim in verbis, C. de donationibus. Est quippe summus, seu principalis istius donationis finis, liberalitas, & munificencia. Idcirco t. enim donator alteri donat aliquid, ut liberalitatem, & munificenciam suam erga al-

terum cum laude exerceat, dicit. l. 1. in primo, ff. de donat. l. manus propria, 214. ff. de verbor. signific. Hoc quoque facit, ubi considerat, quid, cui, qualiter, quando, ubi, & quare sit dandum, auctore Seneca lib. 1. de beneficiis. Itaque hoc donatio expers est alieni finis, aut respectus antidotum: sed fuit liberalitas se ipsa est contenta, nec aliud spectat, quam alteri beneficere: ita etiam hoc donatio, quae ob solam liberalitatem, & munificenciam exercetur, D. Obrecht. dicit. economia donationis, disput. 3. th. 3. & seqq.

Non t. propria, five relata donatio dicitur, quae res aliqua non ex mera liberalitate, sed sub causa, in alterum donandi animo confertur. Relata nominatur: quia non simpliciter, absolute & directe fit propter solam liberalitatem, & munificenciam: sed in ea ad causam iam aliquam relatio, & respectus habetur. Ceterum t. illa verba, sub causa, sunt specifica relatae donationis differentia: quoniam eam a simplice, & absoluta donatione distinguunt. Nam simplex donatio sola liberalitate, & munificencia constat. Ad liberalitas nulla causa opus habet: quia causa liberalitatem, & beneficenciam excludit. Etenim qui sub causa donat, is plerumque faceret: non simpliciter beneficent: & non tam dat, quam accipit beneficium. D. Obrecht. disput. 4. de mort. caus. donat. tit. 7. & seqq. Huiusque t. relatae donationis tria censentur genera: donatio mortis causa: de qua infra quest. 4. donatio respectu nuptiarum facta, de qua infra quest. 11. & donatio remuneratoria, de qua infra quest. 3. HARR.

(d) Et hanc opin. in contrarium partem inclinant Fulgos. & Roman. in d. l. iur. gentium, asseverantes ibi donationem semper fuisse contractum innominatum. GOVEAN.

(e) Communem. Item commune, per Galiaul. in rubr. ff. de verb. oblig. n. 26. quem don. Riminald. ubi supra retulit GIACH.

(f) Elegans nomen. Iste fundamentum usus fuit Rima. Praeceptor meus, ubi supra una cum multis aliis, quae vide apud eundem, GIACH.

(g) Per penitentiam revocari. Idem quod in contractibus nominatis non fit locus penitentiae: communem vide per Ofac. in decis. 98. nu. 7. & in collect. mea summ. opin. verb. contractus, nu. 48. GIACH.

QUESTIO II.

SUMMARI.

EX CLARO.

- 1 Donatio conditionalis, an sit proprie donatio.
2 Donatio reciproca an sit proprie donatio.
EX ADDITIONIBUS.
1 An donationi simplici, five proprie conditio adijci possit.
2 Nemo donatori liceat perfecte iam donationi adijcere conditionem.
3 Modus gratuitus simplicem donationem non mutat.
4 Donatio reciproca, five mutua que sit.
5 Ista donatio censetur quadam permutatio.
6 Donatio reciproca non dicitur, si diversis temporibus quid alter alteri largiatur.
7 Reciproca donatio non exigit insinuationem, licet quingentos solidos excedat.

Quero, an donatio (a) conditionalis sit proprie donatio? Resp. Gloss. in l. 1. in princ. in verbo, scilicet, ff. de donat. tenuit, quod dicitur proprie donatio: & illam gloss. dicit esse communiter approbatam Cur. jun. in l. 1. nu. 83. ff. si cert. pet. Licet enim aliqua dispositio habeat conditionem annexam, illa conditio non est qualitas, quae mutet substantiam actus, & ideo non desinit esse vera, & propria donatio.

Item quaro, nunquid donatio (b) reciproca five vicissitudinaria dicatur proprie donatio? Resp. quod non. Ita dicit gl. in l. licet, in verbo, Mortis causa, C. de pact. quae est communiter ab omnibus Jul. Clar. Seneu, Pract. Civil. Tom. 1.

approbata, ut ait Curt. jun. conf. 82. n. 5. Nam propter vicissitudinem dicitur habere omnem annexum quia tantum quis dat, quantum habere sperat, & ideo non potest proprie dici donatio. Et ex hoc inferitur, quod (c) non indiget insinuatione ut dixi infra, q. 17. versicet. Sed nunquid.

ADDITIONES.

(a) AN donatio conditionalis sit proprie donatio. Conditionem t. donationi simplicem, seu proprie adijci posse, communis versaque opinio est, ut praeter Clarum nostrum testatur Bartol. Caltrenf. Cuman. & alii in l. 2. §. si pecuniam, 5. per illum eorum, ff. de donationibus, ubi donari potest pecunia sub ea conditione, Si Sejus Confessus fuerit. Hec conditio tantum suspensit donationem: quia donatio non prius locum habet, quam conditio adijcta sit impleta. Non autem facit eam relatum, vel ob causam: quia tantum donatarii, & nullam donationis utilitatem respicit. Invo ubi conditio extitit, perinde est, ac si nunquam apposta fuisset, l. ultim. §. 1. versicet. sed si sub conditione, ff. de vulg. & pupill. substit. D. Obrecht. in economia donationis, disput. 2. th. 44. & seqq.

Ceterum donatori non licet perfecte iam donationi, five ex intervallo, five incontinenti, adijcere aliquam conditionem, invito donatario, pulchre contra alios defendit Antonius Faber part. 2. de errorib. pragmat. deced. 48. error. 5. per l. perfecte, C. de donationibus quae sub modo, &c. l. 3. a. 5. 6. & passim, C. de revo. can. donationibus. Modus t. quoque si est gratuitus, non mutat simplicem donationem: veluti si quis donat alteri, ut villam, domum, vel equum emat, vel ut uxorem ducat: Huius enim casibus respectu donatoris mors liberalis, gratuita & simplex est, & manet donatio quoniam nihil donatori acquiritur, ut post Bertrand. & alios docet D. Obrecht. dicit. disputat. 2. th. 47. & seqq. HARR.

(b) Reciproca. Non dicitur si hodie dono tibi, & tu post annum mihi donas, vide per Tiraq. ubi infra. Adde hic quod quando fit, debet esse par conditio utriusque, non dispar, per Tiraq. in repet. l. si unquam, C. de revo. can. dona. fol. 172. & quando una superat alteram, an in eo, quod superat, censetur pura donatio, per eund. fol. 169. GIACH.

Nunquid donatio reciproca, five vicissitudinaria dicatur proprie donatio. Hoc loco addendum, quod t. reciproca, five mutua, & vicissitudinaria donatio fit, quae ita perficitur, ut eodem contextu, & versigio eodem, alter ab altero, atque adeo uterque aliquid confestim capiat veluti, si donem tibi fundum, & tu mihi voce mutua eodem contextu dones domum. Unde isthaec t. donatio censetur potius quadam permutatio, quam donatio, juxta gl. in l. quod autem, 7. §. si vir & uxor, 2. ff. de donat. inter vir. & uxor. Alberic. & Jacob. in l. si donat. 26. in fine, ff. eod. Tiraq. in l. si unquam, 3. in verb. donatione largitus, n. 110. C. de revo. can. donationibus. Quod t. si diversis temporibus alter alteri quid donet: ut si hodie ego tibi quid donem, & tu vicifim post annum, aut aliud tempus longum, mihi dones aliquid: non illa donatio mutua, five reciproca, sed utraque simplex donatio putatur, l. cum hic status, 12. §. si amio, 14. versicet. proinde restissime dicitur, & l. qui iam nupta, 28. ff. de donat. inter vir. & uxor. late Tiraq. in dicit. l. si unquam, 2. in verb. donatione largitus, nu. 116. C. de revo. can. don. huncque referens D. Bocer. in Commentar. de donationibus, c. 12. n. 6. edit. 2. HARR.

(c) Quod non indiget insinuatione. Quod t. reciproca ista donatio, licet quingentos excedat solidos, insinuationem non desideret, ultra Clarum hic nostrum, tenent Oldradus conf. 139. Decius conf. 202. col. 4. Guido Paps pag. 400. Tiraquell. d. verb. donatione largitus, num. 110. & 127. hofque laudat Bocer. d. cap. 12. num. 12. Quibus additur Andreas Gail. lib. 2. observat. 45. num. 8. & Petrus Nicolaus Mozz. in tract. de donationibus tit. de substantiis sed qua requiruntur in donat. nu. 15. ubi plures allegat. HARR.

- 6 Donatio item inter vivos, non mortis causa reputatur, si donatio sub mortis mentione in aliquem, & ejus heredes conferatur.
- 7 Inter vivos quoque non mortis causa praesumitur donatio, sub mortis mentione facta, si quinque testes non intervenerint.
- 8 Similiter donatio, consanguinitatis causa sub mortis mentione facta, inter vivos donatio intelligitur.

Quarto, quid sit donatio causa mortis? Respond. mortis causa donatio est, cum quis habere se mavult, quam eum, cui donat, magisque eum cui donat, quam haereditatem suam. Sunt verba Jurisconsulti in l. 1. ff. de donat. causa mortis.

Sed quæro, nunquid (a) in dubio donatio iudicari debeat inter vivos, an causa mortis? Utilitas autem hujus questionis est maxima: nam si est donatio inter vivos, non poterit postea revocari: secus autem si est donatio causa mortis, ut est in iure notissimum. Dic ergo, quod siquidem in donatione non est facta mentio (b) mortis: quia scilicet non est collata in tempus mortis: hoc casu tenendum est in dubio, quod sit donatio (c) inter vivos, non autem causa mortis. Ita tenet glossa in l. apud Celsum. §. Julianus, in verbo, Spondisset, ff. de doli mali except. & est communis opin. ut dicit Jaf. in l. qua dotis, nu. 26. ff. solut. matr. hæc enim qualitas, quod sit causa mortis, in dubio præsumi non debet, ideo qui illam allegat, debet eam probare: alias standum est in regula: Quod quicunque donat, censetur esse dominum in donatarium transferre, & consequenter inter vivos, & irrevocabiliter donare. Et hæc quidem conclusio de plano procedit, quando donatio fit ab homine sano, vel non nimis graviter infirmo. Sed quid si facta sit (d) ab infirmo, præsertim existente in articulo mortis, & quem verisimile sit de morte ipsa cogitasse, licet forte in ipsa donatione nulla mentio mortis facta fuerit? Respond. Anton. de Butr. in capitulo 2. de consuetud. tenuit, quod censeri debet donatio causa mortis. Sed in hoc Ant. de Butr. communiter reprobat, ut dicit Gul. de Bened. in repet. c. Raynuius, in verbo Testamentum, cl. 4. nu. 21. & ideo tenendum est, quod imo etiam hoc casu iudicari debeat donatio inter vivos, non autem causa mortis. Et ita tenent communiter Doct. ut ait Ripa de pest. in privileg. contractuum, post nu. 175. Hanc etiam opin. dicit esse communem Ripa, lib. 3. resp. cap. 9. post nu. 7. & eod. lib. c. 11. nu. 7. Nam, ut dicit text. in l. Seia, §. fin. ff. de don. causa mortis, talis videtur potius moriens, quam mortis causa donare. Quam opin. ego etiam sequor, dummodo talis donatio sit facta in forma contractus: sed si esset facta in testamento, vel codicillis, ab infirmo præcipue existente in mortis articulo, crederem tutius esse adherere opin. Ant. de Butr.

Ceterum si in donatione sit facta mentio mortis, tunc proculdubio tenendum est, quod sit donatio causa mortis, non autem inter vivos. Et hæc conclusio communiter tenetur, ut ait Dec. in l. final. nu. 20. C. de pact. Illam etiam dicit esse communem Paris. consil. 16. nu. 4. lib. 2. Non enim debemus in dubio à vi, & proprietate verborum aliquo modo recedere. Intelligere tamen, quod non sufficit, quod simpliciter sit facta (e) mentio mortis: sed duo copulative requiruntur, scilicet, quod in donatione sit facta mentio mortis, & quod sit collata in tempus mortis. Ita concludunt DD. omnes, ut dicit Sigismund. conf. feud. 5. post nu. 4. Quod nota perpetuo.

Sed pone, quod aliquis dicat se donare causa

mortis, & in donatione ipsa promittat illam non (f) revocare: Quæro, an dicatur donatio inter vivos, an autem causa mortis? Respond. quod ex pacto promissione de non revocando debet censeri donatio inter vivos, non autem causa mortis. Textus est expressus in l. ubi ita donatur, ff. de donat. causa mortis. Et est communis opin. ut ait Didac. in Rub. de testament. in 2. parte, post n. 11. Et dicit Natta consil. 104. n. 7. & seq. quod in hoc neminem reperit contradicentem. Hæc enim qualitas, sc. quod sit irrevocabilis, adeo repugnat ipsi donationi causa mortis, ut sit illi incomparabilis: & necesse est hoc casu interpretari illud verbum causa mortis, positum in donatione, ut dicamus donantem potius motum fuisse ad donandum propter causam mortis, quam voluisse mortis causa donare, ut dicit Jurisconsil. in dicta leg. ubi ita donatur.

ADDITIONES.

(a) Nunquid in dubio donatio iudicari debeat inter vivos, an causa mortis. I. Communis est regula & conclusio est: quod si in donatione fiat mentio mortis, præsumatur donatio causa mortis, alias secus, leg. Seia, 42. in fine, ff. de mort. caus. donat. Et ita, ultra Clarum, & Giacharum hic in suis additionibus, & ab aliis citatis, sentiunt Antonius Gomezus lib. 2. variat. resolut. jur. civi. cap. 4. nu. 15. Didacus Covarruv. in resolut. vari. de testam. part. 3. nu. 25. Vivius lib. 1. re. cep. sentent. verb. donatio, Menoch. lib. 3. præsumpt. cap. 35. Michael Grassus lib. 1. recept. sentent. §. Donatio causa mortis, quæst. 1. nu. 2. D. Boer. in Commentar. de donat. cap. 5. nu. 12. Perr. Nicol. Mozz. in tractat. de contractibus, tit. de donat. rubr. divisiõ donationis resolut. nu. 19. & seq. Pruckman. conf. 18. nu. 48. volum. 2. Domin. Cardinal. Tufcus tom. 2. præf. conclusio. littera D. conclus. 655. & seq. Thadeus Pifo lib. 4. variat. resolut. cap. 1. num. 3. & 18. Et licet non fiat nominatim mortis mentio: si tamen verba donationis eam vim obtineant, ut videatur donans mortis causa donare, est ejusdem donatio: ut si dicat donator, se bona sua donare uxori, si eam sibi superlitem fore contingeret, notante Jacobo Thoming. decis. 20. num. 8. Est quoque mortis causa donatio, si quis dicat: Quæ bona reperitur mea tempore mortis meæ, dono filiis meis: quemadmodum scribit D. Boerius d. c. 5. nu. 15. Allegans Vincentium Carocium decis. 84. Hæc.

(b) Mentio mortis. I. Et tunc præsumitur donatio causa mortis, alias secus, ut not. Hipp. Rimin. in princ. de don. Infr. in illo text. nu. 315. ubi retulit idem adnotasse gloss. Bart. Ang. Cuman. Imol. ac ceteros Doctores in leg. Seia, §. fin. ff. eod. Et hæc dicit esse communem post Jafon in leg. qua dotis, nu. 16. ff. solut. matr. quam plures recensens concordantes, qui deinde ad istam communem annectit 10. limitationes, atque discutit illas: idem vide ibi per eund. plene. Adde etiam per Duen. resp. 218. Crav. conf. 214. num. 10. Roland. conf. 8. Fallit si præcessissent merita, per Tirac. in leg. si unquam, C. de revoc. don. fol. 152. Item fallit, quando iudicando causa mortis non valet don. per Cravet. consil. 277. column. fin. Giach.

(c) Inter vivos. I. Adde, quod ista conclusio recipit aliquas limitationes: quarum sex vide per Hipp. Rimin. in princ. Infr. eo. tit. n. 368. usque ad nu. 375. & adde, quod dixit Alexand. in consil. 74. vol. 4. quod dicitur donatio inter vivos: licet fiat mentio mortis per modum demonstrationis, vel si sit pactum de non petendo, si sit facta pro se & hæredibus. Item donatio quando dicatur inter vivos, & quando causa mortis: vide per Roland. consil. 61. vol. 2. ac per Dec. in consil. 460. Et quando dicatur inter vivos, mentione mortis hæc attendit, vide per Rimin. consil. 426. Giach.

(d) Sed quid si facta sit ab infirmo. I. Quod si mortis causa donatio nunquam intelligatur, nisi mortis mentio facta sit, quamvis donator sit in extremis viis constitutus, ultra Clarum nostrum, & per eum citatos, tenent Franc. Mantica lib. 1. de consuet. alit. volunt. tit. 13. n. 1. Grass. d. §. donatio causa mortis, quæst. 1. nu. 3. Thadeus Pifo d. lib. 4. variat. resolut. cap. 1. nu. 19. aliique ab his laudati. Hæc.

(e) Mentio mortis. I. Adde hic, quod in dubio debet interpretari, prout melius valere poterit, ut per Crau. in res. conf. 52. nu. 4. & limitationes quam plures dixi in res. contra. Giach.

(f) Non

(f) Non revocare. I. Amplia, ac limita, ut per Duen. resp. 217. Verum si sit facta cum pacto, quod non retrahatur, nec revocata intelligatur, nisi donatorio præmiente: An tale pactum faciat ipsam transire in donationem inter vivos? vide Castrenf. consil. 83. num. 2. quid de donatione facta ab existente in articulo mortis? quod valeat in vim donationis causa mortis licet non fiat mentio de morte: vide per Soc. consil. 110. numer. 7. Quid si fiat ab infirmo? quod sic, vide per Castrenf. consil. 384. Sed contra per Crau. consil. 277. col. fin. Giach.

Et in donatione ipsa promittat illam non revocare. I. Quod si donatio sub commemoratione mortis facta, cum clausula de non revocando, assumat naturam donationis simplicis, five inter vivos, præter Clarum hic nostrum, tradunt Bartol. Castrenf. Angel. & ceteri in lege ubi ita donatur, 27. ff. de mort. caus. donat. Bald. & Salicetus in lib. 2. C. de jur. don. Roman. consil. 53. in fin. Mantica d. tit. 13. num. 5. & seq. Menoch. lib. 3. præsumpt. 35. numer. 21. Joannes Vincentius Hondedæus consil. 45. num. 59. vol. 1. & consil. 44. num. 52. vol. 2. Franciscus Personal. consil. 44. in primo. Fuchienus lib. 5. controversiar. jur. cap. 23. Cujac. consil. 30. D. Boerius dicit. commentar. de donat. cap. 5. numer. 13. Hackelman. discept. illust. 19. tit. 19. Pifo prædicto c. 1. num. 7. & seq. ubi iustus illud explicat. Tamest non desinit, qui hoc casu donationem inter vivos esse negant, Curt. Jun. conf. 56. num. 2. & 3. Parisius conf. 56. num. 13. lib. 3. Socinus Junior, in lege qui Roma, 122. §. duo fratres, num. 94. ff. de verb. oblig. & alii, quos refert Anton. Gabriel. Roman. lib. 2. conclusio. commun. conclus. 9. nu. 2. vers. tamen contrarium, &c. Quibus adijcendi sunt Corasius, & Giaphan. in d. lege ubi ita donatur, 27. ff. de mort. caus. donat. Ant. Faber. de acad. 45. de Error. pragmat. error. 1. Porfiter. lib. 2. discept. 10. tit. 11. & H. lib. 2. var. resolut. jur. civ. tract. 4. q. 2.

Enim vero si in donatione, tamen pro donatione inter vivos haberi debet. Etenim primo inter vivos, non mortis causa donatio intelligitur, si effectus, & executio obligationis in eventum mortis differatur; atque adeo dilationis tantum gratia in verbis executivis mentio mortis fiat: ut si dicat donator, dono tibi talem rem, vel pecuniam solvendam post mortem: vel, dono tibi fundum, retento mihi usufructu pro vita mea, & usque ad mortem, argumento lege Seia, 42. §. ultim. ff. de mort. caus. donat. leg. 1. C. ut actio. ab hæredibus & contra hæred. &c. lege hereditarium, 7. ff. de bon. auctorit. judic. possid. lege ultim. C. de contrah. & committ. stipular. Atque ita docent Bartol. in dict. lege ubi ita donatur, 27. ff. de mort. caus. donat. Bald. in d. leg. 2. C. de jur. dot. Roman. in lege qua dotis, 33. ff. solut. matr. nu. 8. bique Alexand. numer. 11. & Jafon numer. 35. Decius in l. fin. numer. 20. C. de pact. Ruinus consil. 162. numer. 5. lib. 1. Crau. consil. 617. num. 1. Natta consil. 123. Roland. à Valle consil. 61. num. 13. volum. 2. Berosus consil. 60. num. 15. volum. 1. Hippolytus Riminaldus ad princ. tit. Infr. de donationibus num. 921. Mantica d. lib. 1. de consuet. ultim. voluntat. tit. 13. num. 12. & 21. Menoch. d. lib. 3. præsumpt. 35. num. 4. Jacobus Thoming. d. decis. 20. nu. 12. Hartman. Pistoris lib. 3. q. 2. jur. q. 8. num. 2. & 3. D. Boer. d. ca. 5. nu. 17. & Thadeus Pifo d. lib. 4. var. resolut. c. 1. num. 6.

Secundo si inter vivos, non mortis causa donatio censetur, cum quis donationem sub mortis mentione conferat in aliquem & ejus hæredes: siquidem mortis causa donatio ad hæredes non transit. Baldus & Salicet. in d. leg. 2. C. de jur. dot. Socin. senior in leg. 2. num. 11. ff. de legat. 1. & consil. 53. numer. 5. volum. 1. & consil. 72. num. 5. volum. 3. Alexand. consil. 14. nu. 4. volum. 1. Corn. consil. 289. num. 11. volum. 4. Ruinus consil. 98. num. 16. & consil. 123. num. 6. volum. 1. Cravet. consil. 314. nu. 18. Roland. à Valle consil. 8. num. 44. nu. 8. Boerius decis. 373. nu. 12. Covar. de test. par. 3. num. 25. Hippolytus Rimin. in d. princ. Infr. de donatibus num. 927. Mantica d. lib. 1. tit. 13. nu. 13. Grass. d. §. donatio causa mortis, quæst. 1. numer. 13. Pifo d. lib. 4. cap. 1. numer. 14. & Menoch. de presump. præsumpt. 35. numer. 7. Qui tamen plerique hoc pronuntiatum latius declarant.

Tertio si sub commemoratione mortis facta donatio, non reputatur mortis causa donatio, si non quinque tes-

tes sint adhibiti. Hæc quippe donatio quinque testes necessario desiderat, lege ult. C. de donat. cau. mort. Ne autem videatur donator elegisse viam, qua sua dispositio evetatur, & percat: dicendum potius, inter vivos donatum fuisse, lege finiales, 3. ff. de testam. milit. Cynus in l. licet inter privatos, 19. C. de testam. milit. Alexand. in l. que dotis, 23. numer. 11. ff. solut. matr. & ibidem Jafon. numer. 46. & 47. Corn. consil. 124. numer. 3. & consil. 259. numer. 9. lib. 4. Paris. consil. 90. numer. 3. & 4. vol. 3. Purpur. consil. 508. num. 4. Roland. à Valle consil. 8. numer. 22. volum. 1. Socin. sen. consil. 137. lib. 1. Socin. jun. consil. 21. volum. 2. Cravet. consil. 52. numer. 4. & consil. 217. in fin. Natta consil. 137. numer. 3. & 4. Bertrandus consil. 88. numer. 2. volum. 2. Riminald. in d. princ. Infr. tit. de don. numer. 924. Mantica d. tit. 13. num. 15. Menoch. d. præsumpt. præsumpt. 35. numer. 4. Hartman. Pistoris d. quæst. 8. numer. 14. D. Boer. d. comment. de don. cap. 5. numer. 24. & Pifo prædicto cap. 1. num. 15.

Quarto, quod si consanguinitatis causa sub mortis mentione donator, inter vivos donare intelligitur. Ita sentiunt Romanus in dict. lege qua dotis, 33. ff. solut. matr. Socin. sen. consil. 177. col. 2. vol. 1. Guilielm. Benedicet. in c. Raynuius, 19. in verb. testamentum, numer. 23. Marant. consil. 140. num. 9. Roland. à Valle consil. 161. numer. 45. vol. 2. Cavalcan. decis. 42. nu. 9. Menoch. d. præsumpt. 35. numer. 19. Hartman. Pistoris d. q. 2. numer. 10. hofque referens D. Boerius d. c. 5. nu. 21. Qui Interpretes plures casus recensent, quibus inter vivos donatio est, licet mortis mentio facta fuerit. Hæc.

QUESTIO V.

SUMMARIA.

EX CLARO.

- 1 Donatio causa mortis an magis comparanda sit contractibus, quam ultimis voluntatibus.
- 2 Et an quantum ad confirmationem.
- 3 Et quid si donatio causa mortis facta sit in testamento.

EX ADDITIONIBUS.

- 1 An, & quatenus donatio causa mortis potius contrahatur, quam ultima voluntati equiparetur.
- 2 Et quid, si donatio causa mortis facta sit in annos singulos.
- 3 Que utilitas sit differentia, quod donatio causa mortis in singulos annos facta sit una, legata vero plura, remissive.

Quarto, nunquid donatio causa mortis magis comparanda sit contractui, quam (a) ultimæ voluntati? Utilitas autem hujus questionis est evidens: nam ex hoc scire poteris, an donatio causa mortis debeat regulari secundum leges, & statuta loquentia de contractibus. In hoc autem articulo magna fuit aliquando inter Doctores controversia. Quidam enim simpliciter dixerunt, quod donatio causa mortis magis accedit contractui, quam ultimæ voluntati. Et hæc dixit esse communem opin. Boer. conf. 34. num. 12. Alii vero simpliciter dixerunt, quod est magis ultima voluntas, quam contractus. Et hæc dicit videri magis communem (b) Marfi. sing. 136. longa. Tu dicit, quod donatio causa mortis quoad modum, & (c) ordinationem, scilicet, dum in esse deducitur, æquiparatur contractui, sed postquam est in esse deducta, quoad effectum, & efficaciam, censetur ultima voluntas: & ita intelligenda est glossa ordinaria, quæ ad hoc propositum semper allegatur in leg. 2. in princ. in verb. Legatum, ff. de dot. præleg. quam dicit esse communiter approbatam Socin. consil. 130. num. 9. lib. 1. quod est duplicatum consil. 235. lib.

lib. 2. Jaf. in l. cum antiquitas nu. 2. C. de testam. Hanc etiam opin. dicit esse communem Jaf. in lege 2. nu. 1. ff. de legatis 1. & in l. sentum, n. 8. in fin. C. qui testament. facere possunt. Ripa in d. lege 2. num. 15. Alciatus in l. 2. in princip. nu. 10. ff. de verbor. oblig. Et ideo si statutum disponat, quod in contractibus conficiendis debeant intervenire deo Notarii, ita servandum erit in donationibus causa mortis: si vero aliud statutum disponat, quod ultima voluntates habeant executionem paratam, pariter donationis causa mortis habeat paratam executionem. Quia illud statutum disponit circa contractus, prout sunt in fieri, merito comprehendit donationem causa mortis. Hoc autem disponit de ultimis voluntatibus jam inesse deductis: ideo locum habet etiam in donatione causa mortis. E-converso autem si statutum disponeret, quod in ultimis voluntatibus conficiendis deberent intervenire duo Notarii, non comprehenderent donationem causa mortis, &c.

Scias tamen, quod licet donationis causa mortis quoad effectum, & efficaciam equiparetur ultimis voluntatibus, ut supra dictum est: nam ultimae voluntates non confirmantur nisi adita hereditate. Donatio autem causa mortis confirmatur sola morte donantis, etiam ejus hereditate non adita. Ita colligitur ex gloss. in lege post legatum, §. qui mortis, in verbo Legatario, ff. de his, quibus in indign. & est communis opin. ut dicit Alexand. in l. illud, post num. 4. versic. Tamen donatio. Cod. de collatio. Picus in repetit. leg. in quartam colum. 21. quem refert Didacus in rubr. de testament. in 3. parte, num. 22. Ripa in dict. l. 2. num. 18. ff. de leg. 1. Rubens conf. 11. num. 6. Statim enim secuta morte donantis, donatio ipsa, quae in tempus mortis erat collata, suam recipit perfectionem, non expectata heredis aditione, secus autem in testamento, quod non recipit perfectionem, nisi haeres adeat hereditatem, neque legata, quae pariter de manu heredis sunt accipienda.

Sed pone, quod aliquis fecerit donationem causa mortis in (d) testamento? nunquid censetur tanquam legatum, vel tanquam donatio causa mortis? Respondeo, si est facta praesenti censetur donatio causa mortis: sed si est facta absenti, valet in vim fideicommissi. Ita dicit Bart. in l. 1. circa fin. ff. de donat. causa mortis, cujus opin. communiter tenetur, ut dicit Imola in eadem l. 1. num. 1. quem refert Decius consil. 196. nu. 2. in fi. Bertran. conf. 168. num. 6. lib. 3. in 2. parte. Paris. conf. 88. num. 98. lib. 3. qui dicit, quod ita tenent communiter Scribentes, quem refert, & sequitur Socin. jun. consil. 67. num. 17. lib. 3. Hanc tamen conclusionem intellige, ut procedat, modo talis donatio facta sit ab eo, qui haberet facultatem testandi: alias enim non valeret, neque ut fideicommissum, quia qui non potest testari, non potest facere fideicommissum. Et ita loquuntur Bar. & Doct. in locis praesentibus, & dixi infra q. prox. vers. Sed quæro: Et hanc conclusionem nota pro declaratione ad conclusionem, quam posui infra quæst. 21. quod scilicet donatio facta absenti non valet, &c.

ADDITIONES.

(a) **Utrum ultima voluntati.** Item an equiparetur potius ultimae voluntati, quam contractui? vide per Bald. consil. 108. num. 3. Tiraquell. de locibus commu. fol. 145. numer. 144. & sequentibus. GIACU.

Nunquid donatio causa mortis magis comparanda sit contractui, quam ultimae voluntati. An f. & quatuor

nus donatio causa mortis equiparetur potius contractui, quam ultimae voluntati, latissime explicans, post Clarum narium, & plures alios, quos ipse citat, Mich. Grassus lib. 1. receptar. sentent. §. donatio causa mortis, questione secunda. Thadeus Pifo libro quarto variar. resolution. capitulo 2. Andreas Rauehbarus quæst. 32. num. 42. part. 1. & D. Boerius in commentar. de donationibus capitulo 5. nu. 47. Item & nos explanavimus perfectum sumus ad §. 1. Institution. de donat. omnibus n. 16. & seqq.

Illud sane f. animadvertendum est: quod licet donatio causa mortis, quoad effectum, & efficaciam (ut Clarus hic loquitur) censetur ultima voluntas: atamen hoc locum non habet in donatione causa mortis, facta in annos singulos: quoniam talis donatio dicitur una: l. senatus, 35. §. final. ff. de mort. caus. donat. omnibus, sicut & supradictum dicitur una, l. si Stichum, 16. §. 1. ff. de verbor. obligat. cum tamen legata, in annos singulos facta, dicantur plura, l. si in singulos, 4. ff. l. cum in annos, 11. ff. de annuis leg. Grassus d. q. 2. num. 4. Quanta autem hujus differentia (quod f. donatio causa mortis in singulos annos facta sit una, legata vero plura) utilitas sit, exquisitè declarant Jason in d. leg. si Stichum, 16. §. 1. ff. de verbor. oblig. & Hippolytus Riminald. in princ. Institut. de donat. nu. 1200. cum seqq. eosque refert Thadeus Pifo dict. c. 2. nu. 50. HARS.

(b) **Mars. sing. 136.** Ubi allegat Lud. Rom. consil. 75. nescio, &c. ibi tamen Roman. in libro meo de communiori verbum nullum facit: bene dicit, quod mortis causa donatio quoad essentiam, & sui validitatem, per omnia ultimae voluntati comparanda est, alleg. l. unic. ad fin. C. de caduc. toll. & l. que sub conditione §. hoc editum, ff. de conditio. inst. & lege finali. C. de donat. caus. mort. GOVEAN.

(c) **Ordnationem.** Item quod donatio causa mortis quoad ordinationem equiparetur contractui: vide per Hippol. Riminald. in princ. de donat. Instit. nu. 572. & 598. cum omnibus aliis seqq. quia iustus ceteris questionem discutit: tamen auctor noster illam nunquam allegat. GIACH.

(d) **In testamento.** Et hic scias, quod donatio quae facta est in testamento multum differt ab ea, quae haud facta est in testamento: vide per Dec. in consil. 245. nu. 4. Item scias, quod donationem causa mortis facere haud prohibetur: vide per Tiraq. de legib. commu. fol. 145. GIACH.

QUESTIO VI.

SUMMARIÆ.

EX CLARO.

- 1 Filiusfamilias an possit donare.
- 2 Et an inter vivos.
- 3 Et an causa mortis.
- 4 Et an cum patris consensu.
- 5 Et an talis consensu intervenire debeat respectu sui prejudicii, an autem ad integrandam personam filii.
- 6 Et an debeat expresse interponi.
- 7 Et an filiusfamil. possit donare causa mortis ipsimet patri suo.
- 8 Et an clausula codicillaris sustineat donationem causa mortis, factam per filiumfam. in testamento.
- 9 Et quid si expresse non dixerit, quod volebat valere in vim donationis causa mortis.

Ex Additionibus.

- 1 Quæ sit ratio, quod filiusfamilias non possit testari cum consensu patris, & tamen cum ejusdem patris permisso donare causa mortis queat.
- 2 An filiusfamilias absque consensu patris possit donare illa bona advenientia, quorum ususfructus ad patrem non pertinet.
- 3 Nunquid expressus patris requiratur consensus, remijve.

- 4 Utrum pater possit consentire filio sibi donanti causa mortis.
- 5 An, & quævis clausula codicillaris sustineat donationem causa mortis, factam per filiumfamilias in testamento.
- 6 Patris consensus per Epistolam præstari potest.
- 7 Equid pater, si filiusfamilias mortis causa donanti consensit, possit pavtere, & donationem mortis causa à filio factam revocare possit.
- 8 Hæc mortis causa donatio statim morte solius filii confirmatur.
- 9 Jus alicui semel quæstum ei invito auferri nequit.
- 10 Quid juris, si filiusfamilias sine consensu patris, mortis causa donet, & postea pater premortuatur.
- 11 An minor possit donationem mortis causa in aliquem conferre.
- 12 Minor testamenti factionem habet.
- 13 Qui potest testari, is potest etiam mortis causa donare.
- 14 Mortis causa donationem quovis tempore revocare licet.

NUme videndum est, quæ persone donare possint, vel non: & in primis quæro, an filiusfamilias possit donare? Respond. quod non, etiam si habeat peculium, text. est in l. filiusfam. ff. de donat. Sed quia hæc materia est aliquantulum intricata, & Doct. in ea multum varie loquuntur, ideo distinguendum est hoc modo.

1 **Aut queris, utrum filiusfamilias possit donare inter vivos:** & tunc utique procedit conclusio superius facta, scilicet, quod regulariter non potest donare: & ratio est, quia cum pater habeat in bonis filii usufructum, non debet posse filius, in prejudicium paterni usufructus, de bonis ipsis (a) disponere. Ex hac ratione inferitur: Quod si filius haberet aliqua bona, in quibus patri non quæreretur usufructus, posset illa donare, inter vivos, etiam sine consensu patris. Et in hoc Doct. communiter conveniunt, ut dicit Cravetta, consil. 84. num. 9. & consil. 92. post num. 1. vers. Sed posito, ut dicit, quod in hoc nemo est, qui dubitet.

3 **Aut vero queris, utrum (b) possit donare causa mortis, & tunc rursus est distinguendum.** Aut enim queritur an possit donare causa mortis sine consensu patris, & est expeditum apud omnes, quod non potest donare, neque etiam bona adventitia, & quæ ad ipsum spectant pleno jure. Et hanc opin. dicit esse commu. Abb. consil. 40. in fin. lib. 2. Rub. consil. 46. num. 2. & seq. Et dicit Soc. consil. 112. num. 1. lib. 1. quod est duplicatum in consil. 172. lib. 2. quod hanc opin. arbitrantur indubitanter esse de mente Doctorem communiter prout vera est magis communis, quidquid dixerit Crot. in repet. l. frater à fratre, post num. 32. vers. Sexto queritur, ff. de cond. indeb. quem refert Did. in rubr. de test. in 3. parte, mon. 8. Et licet Bart. in Auth. ubi licet matri & avia, num. 7. tenere videatur, quod imo possit filiusfam. hujusmodi bona donare causa mortis, etiam sine patris consensu, non tamen propter hoc esset à prima opin. recedendum, quæ (ut dixi) proculdubio est magis communis, tanto magis cum non parva sit controversia inter DD. an illa lectura super Authenticis sit Bartoli, ut dixi infra lib. 7. Bene verum, quod DD. multum laborant in inventiendi ratione, cur potius sit ei permillum hujusmodi bona donare inter vivos, quam causa mortis: sed hæc disputationes in practica parum, vel nihil profunt.

4 **Si autem queritur, utrum possit donare causa mortis cum patris consensu?** dicendum est, quod

fic, & est de hoc text. in dict. l. filiusfam. & hanc conclusionem tenent omnes, ut dicit Jaf. in l. senium n. 8. C. qui testam. fac. poss. Crot. in rep. l. frater à fratre, n. 74. Quæ autem sit ratio, cur filiusfamilias non possit, etiam cum patris consensu, testari, ut dixi supra lib. 3. §. Testamentum, q. 18. possit tamen donare causa mortis, non satis bene Doctores se explicant. Communiter tamen dicitur, quod testamentum, cum sit ultima voluntas, non potest ex alieno arbitrio pendere, & hanc dicit esse communem rationem Jaf. in d. l. senium, nu. 9. ubi multa in hoc proposito congerit.

Habes ergo, quod in donatione causa mortis, quæ sit per filiumfamilias requiritur patris consensus. Sed quæro, an hujusmodi consensus requiritur ratione prejudicii, quod ipsi patri sit respectu sui usufructus in donatione, quam filius facit alteri, an autem etiam requiratur ad integrandam personam ipsius filii? Hæc est ardua quæstio, & in qua Doctores inter se multum discordant. Aliqui enim tenentur, quod non requiritur ad integrandam personam filii, sed solummodo favore patris, & sic pro interesse sui prejudicii. Et hanc opin. dixit esse commun. Joan. Maria Russi in d. l. senium, prout illum refert Rubens consil. 127. n. 1. Et dicit Alex. in d. l. 1. §. fuit quæstum, post nu. 8. quod Bart. & Doct. communiter reprehendunt gl. in l. fin. §. necessitate, C. de bon. qua lib. tenentem, quod requiratur ad integrandam personam filii. Idem dicit Ripa in d. §. fuit quæstum, nu. 3. Contrariam autem sententiam, scilicet, quod imo requiratur patris consensus, non modo respectu ejus prejudicii, sed etiam ad integrandam personam filii, & sic ad solemnizandum actum, plerique alii tenentur. Et hanc dicit esse communem Soc. in d. consil. 112. post mon. 8. vers. Hoc etiam voluit, & in d. l. 1. §. fuit quæstum, ff. ad Trebell. quem refert Didacus in d. Rubr. in 3. parte, mon. 6. in fi. Rubens consil. 49. num. 5. & consil. 127. num. 8. & hæc opin. tanquam verior, & magis communis tenenda est. Nam, si patris consensus requireretur solummodo respectu ejus prejudicii, sequeretur, (c) quod posset filius donare causa mortis adventitia sibi pleno jure quæstia sine ejus consensu: quod tamen est falsum, ut dixi supra versic. aut vero queris, vel saltem, quod posset illa donare ipsi patri cum ejus consensu: cujus contrarium magis communiter tenetur, ut dixi infra vers. Quæro etiam: & tamen hoc casu nullum proflus prejudicium patris considerari potest, imo potius evidens utilitas, ut patet ad sensum.

Successive quæro, an hujusmodi consensus patris, qui in donatione causa mortis per filium faciendâ requiritur, debeat expresse interponi, an autem sufficiat, quod pater ipsi donationi simpliciter, aut tacite consentiat? Respondeo: quod (d) requiritur expressus consensus patris. Ita dicit gloss. in leg. qui in potestate, in princip. in verb. Nichilo magis, ff. de testam. & in hoc nullus contradicit, ut ait Socin. in dict. consil. 112. num. 7. in fin. quem refert Tiraquell. de Legib. consuebit. in gloss. 8. num. 9. & ex hoc etiam confirmatur conclusio superius facta, quod scilicet talis consensus requiratur ad solemnitatem actus, non autem respectu prejudicii. Quia ubicunque agitur de prejudicio alicujus, tunc sola præsentia, aut scientia, & tacurnitas inducit consensum sufficientem ad convalidandum actum, ut dixi infra lib. 7. §. consensus.

Quæro etiam, nunquid filiusfamilias possit donare causa mortis ipsi patri, cujus consensus (ut supra dictum est) in ipsa donatione requiritur? Respondeo, in hoc quoque articulo magna est controversia inter Doctores, adeo, ut cum aliquando in facto

fuitlet hestitatum, que opin. ellet magis communis, opus fuerit maxima librorum revolutione. In primis autem multi tenerunt, quod possit pater consensum suum interponere filio sibi donanti causa mortis. Et hanc opin. dicit esse communem Alexand. in dict. l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebellian. prout illum refert Gulielm. de Bened. in repet. cap. Raynuitus, in verbo, Matrem insuper Cleram, non. 46. Ego tamen non reperio Alexand. ibi, maxime nu. 8. ubi tractat hunc articulum, attestari de communi opin. nisi forte Gulielmus sensit de verbis Alexand. que ego superius retuli in versicul. Habes ergo. Idem dicit Bertrand. consilio 156. nu. 10. libro 1. in 2. parte & consilio 163. post num. 1. libro 1. in 2. parte, Jason in dict. §. fuit quæsitum, nu. 3. qui dicit quod ita magis communiter teneatur. Ripa in dict. §. fuit quæsitum, nu. 2. Contrariam (e) autem sententiam, scilicet, quod imo pater non possit interponere consensum suum filio sibi donanti causa mortis, tenuit gloss. in l. 1. in princip. in verbo, Rem acquirit. ff. de auctor. & consuetor. & dicit Socin. in d. §. fuit quæsitum, colum. 4. versicul. Postremo, quod ita tenent communiter Doct. Hanc etiam opin. dicit esse communem Bald. consil. 62. numero tertio, libro 4. quem refert Socin. in dict. consil. 112. post numerum 4. versicul. Unde in tanto, & Dec. in dict. l. senium, nu. 56. C. qui testamentum fac. post. & consil. 245. nu. 6. circa fin. & consil. 612. circa fin. & Tiraquell. de Legib. consubial. in gloss. 8. num. 115. Imola in dict. §. fuit quæsitum, colum. fin. versicul. extra gloss. adde, qui dicit, quod illa gloss. ordinaria in dict. l. 1. communiter approbatur, quem refert Socin. consil. 23. nu. 15. libro quarto, & Didac. in dict. Rubr. de testament. in 3. parte nu. 7. Cornel. consil. 294. circa princip. libro primo, quem refert Joann. Dilect. de arte testandi tit. primo, causal. 2. numero quarto, & Dec. consil. 279. nu. 5. Et dicit Paris. consil. 97. nu. 21. libr. 3. quod ista opin. reputatur communis. Et sic, ut vides, ex prædictis non est dubitandum, quin opinio gloss. sit magis communis, & etiam verior, maxime præsupposito pro constanti, quod consensus patris in donatione filii intervenire debeat, non tantum ratione præjudicii, sed etiam ad solemnitatem actus, & sic ad integrandam personam filii, ut dixi supra versicul. Habes ergo. Videtur ergo potius prælatio auctoritatis, quam simplex consensus; quam quidem auctoritatem nemo potest in sui commodum impartiri, ut in simili dixi supra lib. 1. Et ab hac opin. non recedas in judicando, & si patres volent ad filios suos filii facere hujusmodi donationes, poterunt adhibere auctoritatem Judicis, & sufficere, secundum fere omnes in locis superius allegatis.

Sed quero, tu scis, quod filiosam. non potest testari, ut dixi supra lib. 3. §. testamentum, quæst. 18. Pone, quod in testamento aliquid relinquat alteri interveniente consensu patris, & quod in ipso testamento apposita sit clausula codicillaris, quod si non valet jure testamenti, valeat jure codicillorum, vel donationis causa mortis, &c. nunquid tale relictum sustinebitur in vim donationis causa mortis? Resp. aut tale relictum est factum absenti, non interveniente nuncio, vel epistola, neque aliquo recipiente nomine ipsius absenti: & tunc proculdubio non potest valere in vim donationis causa mortis, eum ad validitatem donationis requiritur stipulatio, vel pactum, ut dixi infra, quæst. 12. & quæst. 14. & in hoc videtur concordare omnes Doctores. ut dicit Socin. in d. consil. 112. num. 5. lib. 1. Aut vero ille, cui relinquatur, est præsens, & tunc bene valet in vim donationis causa mortis: & in hoc pariter videtur concordare Doctores, ut dicit

Socin. in loco præallegato vers. Aliquando & secundo. & hoc etiam expressè non acceptet, nam talis præsentia donatarii cum taciturnitate, inducit ejus consensum, & consequenter valet donatio, ut dixi in d. q. 14. vers. Sed pone.

Et hæc quidem sine difficultate procedunt, quando expressè filius dixit, quod volebat etiam valere in vim donationis causa mortis: sed quid, (f) si solummodo dixit, quod volebat valere in vim codicillorum, vel cujuscunque ultimæ voluntatis? Respond. quod adhuc sustinebitur in vim donationis causa mortis. Et hæc est communis conclusio, ut dicit Socin. in consil. 125. ante numerum 1. lib. 3. Late enim sunt verba interpretanda, ut actus sustineatur.

ADDITIONES.

(a) De bonis ipsis disponere. Nec etiam ipso patre consentiente, poterit tamen de hujusmodi bonis testamentum facere, cum ad pias causas illud condit, ut per Vasquium de sacros. lib. 1. in qui testari poss. §. 1. nu. 50. vide Franc. Vivium lib. 1. commun. opin. 121. Covarr. in d. §. fuit quæsitum, nu. 3. Cur tamen donatio mortis causa, consentiente patre, fieri ad filiosfamilias possit, in vero eodem patre consentiente testamentum facere nequeat, ratio diversitatis ostensa est supra in §. testamentum, quæst. 18. num. 11. & monuitur ad §. 1. nu. 26. Institut. de donat. & ad principium, tit. Institut. quibus non est permitt. fac. testament. num. 15. & seqq. Eamque rem omnium diligentissime, & latissime explicat Matthæus Berlichius conclusio. nunc. pract. lib. 3. concl. 1. nu. 6. & seqq. HARP.

(b) Utrum possit donare causa mortis cum patris consensu. Cur tamen donatio mortis causa, consentiente patre, fieri ad filiosfamilias possit, in vero eodem patre consentiente testamentum facere nequeat, ratio diversitatis ostensa est supra in §. testamentum, quæst. 18. num. 11. & monuitur ad §. 1. nu. 26. Institut. de donat. & ad principium, tit. Institut. quibus non est permitt. fac. testament. num. 15. & seqq. Eamque rem omnium diligentissime, & latissime explicat Matthæus Berlichius conclusio. nunc. pract. lib. 3. concl. 1. nu. 6. & seqq. HARP.

(c) Sequeretur, quod possit filius donare causa mortis adventitias sibi pleno jure quæsitæ, &c. Quod tamen filiosfamilias absque consensu patris non possit donare causa mortis illa etiam bona adventitia, quorum usufructus ad patrem non spectat, multis rationibus prolixè contra alios, quos allegat demonstrat Thadæus Pifo lib. 4. variat. resolut. cap. 4. num. 5. Idem, & nos confirmavimus ad d. §. 1. Institut. de donat. num. 27. & aliquos subsequat. Quamvis contra aientem sententiam veritati propiore esse, non sine speciosis argumentis statuat, & concludat novissime d. H. lib. 2. var. resolut. jur. civ. tract. 4. q. 5. HARP.

(d) Quod requiritur expressus consensus patris. Adde tamen sententias Michaelæm Grassium lib. 1. recept. sentent. §. donatio causa mortis, q. 3. num. 3. Alciatum in l. 2. num. 11. ff. de legat. 1. Didacum Covarr. in rubric. de testament. part. 3. num. 10. eoque referentem Thadæum Pifonem d. lib. 4. cap. 4. nu. 4. HARP.

(e) Contrariam autem sententiam. Quod tamen non possit consentire filio sibi donanti causa mortis, ultra Clarum hic nostrum, & per eum adductos, scribant Hippolytus Riminald. ad principium Institut. de donationibus num. 1347. Thadæus Pifo d. lib. 4. cap. 4. num. 6. vers. contrariam sententiam &c. & Grassius in d. §. donatio causa mortis, q. 3. num. 2. vers. contrariam sententiam, &c. Vide non sine rationibus dissentientem D. Bocerum in Commentar. de donationibus. c. 5. n. 38. HARP.

(f) Sed quid, si solummodo dixit, quod volebat valere in vim codicillorum, vel cujuscunque ultimæ voluntatis. Quamquam Clarus hic, & nonnulli alii (quos refert & sequitur Fachin. lib. 5. contror. lib. 1. cap. 64.) opinantur, in proposito casu valere ad filium relictum in vim donationis causa mortis, contraarium tamen non levis rationibus tuerit Speculator in tit. de instrumentor. edit. §. comprehendit. vers. quid si filius. Covarr. in dict. rubric. de testament. part. 3. numer. 10. Grassius prædicta quæst. 1. numer. 5. vers. sed consentientem, &c. & Pifo d. cap. 4. numer. 8. ubi subiungunt, usque adeo expressam, & specialem, permissionem requiri in donatione causa mortis, filiosfamilias: ut si quis generaliter concedat filio suo, quod donare possit: non tamen propterea donare causa mortis valeat: per textum apertum in l. filiosfamilias 7. §. sed

QUÆSTIO VII.

SUMMARIA.

EX CLARO.

1 Usurarius manifestus an possit donare causa mortis.

Ex Additionibus.

- 1 An, & quatenus usurarius manifestus mortis causa donare possit, diversa referuntur opiniones.
- 2 An, & quatenus cæcus mortis causa donare valeat.
- 3 Donatio mortis causa ad exemplum legatorum reducta.
- 4 Quatenus cæcus legata relinquere queat.
- 5 Cæcus contrahere, & inter vivos donare potest.
- 6 Donatio mortis causa quatenus contrahat assimiletur.

Quæro, tu scis, quod usurarius manifestus (a) non potest testari, nisi præstita cautione juxta formam quamcumque de usur. in sexto, ut dixi supra lib. 3. §. testamentum, q. 26. nunquid poterit donare causa mortis? Respond. varia sunt in hoc articulo opin. Doctores. Nam Bald. in leg. executorum, n. 11. C. de execut. rei judic. videtur tenere (b), quod sic (licet se tremulentes id asserere dicat, & supponat se-judicio sanctæ Ecclesiæ) & affirmat, quod multi valentes Doctores venerabilis Collegii Mediolanensis pro hac parte consulerunt; quam dicit sibi videri magis communem Ripa in l. 2. num. 7. ff. de leg. 1. quem refert Didacus in Rubr. de test. in 3. parte nu. 11. Contrariam tamen sententiam, scilicet, quod imo usurarius manifestus non possit donare causa mortis, multi tenerunt. Et dicit Alexand. in d. l. discreti, nu. 2. C. qui test. fac. poss. quod hæc opin. videtur esse magis communis, quam refert Curt. jun. l. ejus qui in præsentia, num. 4. in fin. ff. si cert. pet. refert etiam, & sequitur Jo. Dilect. de arte testandi, lib. 1. cant. 7. num. 4. Et hanc ego etiam sequor tanquam tutiorem, & magis communem: aliter enim facile eludi posset dispositio d. c. quamcumque. Quæ opin. multo magis procederet, ubi hujusmodi donatio causa mortis esset facta in testamento, vel esset de omnibus bonis, vel eorum majori parte, prout etiam fatentur illi, qui tenent contrariam partem: tunc enim proculdubio appareret illam esse factam in fraudem. Et ab hac opin. que favorabilior est animæ, non recedas in judicando.

ADDITIONES.

(a) Usurarius manifestus. Adde, quod usurarius manifestus tunc dici potest, quando in iudicio illud crimen fuerit confessus, gloss. in c. 1. in vers. manifestus, quam communiter omnes sequuntur, de usur. in 6. quod amplia, etiam in confessione dixerit se simpliciter usurarium; secundum Franc. ibi, & ita etiam tenent Abb. Ant. de But. & alii in c. qui omnibus, de usur. Nota tamen, quod testes singulares non probant quem usurarium manifestum, secundum Abb. in c. cum in diebus, ubi hanc dicit communem, de usur. Covarr.

(b) Videtur tenere, quod sic. Quod tamen manifestus usurarius mortis causa donare non prohibetur, præter Baldum, Franciscum, & Covar. hic relatos, tenent Imola, & Romanus in leg. cum in 25. ff. de mort. caus. donat. Tiraq. in tract. de legibus consubial. gloss. 5. vers. contrarior. num. 77. Petrus Heigus part. 2. qu. 17. nu. 43. Probus ad c. quamcumque ff. de usur. in 6. num. 15. hosque laudans Matthæus Berlichius part. 3. conclus. pract. lib. 3. conclus. 1. nu. 27. Idemque scribunt Angelus in sua disput. que incipit, Affertis mihi, q. 4. Casse. consil. 160. lib. 1. Dec. consil. 196. Capra consil. 52. & Guilhelm. de Bened. in c. Raynuitus 16. de test. in verb. testamentum, &c.

